

Artikel

De toekomst van kunst

Drie jonge makers blikken vooruit

Dalton Jansen.
Fotografie: Konrad Sachadel

Samantha Renes is nog vóór haar afstuderen, afgelopen april, gevraagd om les te geven aan haar eigen opleiding, de Herman Brood Academie. Zij is nu songwritingdocent voor de eerste- en tweedejaars. Dalton Jansen studeerde in 2018 af aan de versnelde mbo-dansopleiding aan het ROC Rijn IJssel in Arnhem en heeft al verschillende prijzen gewonnen met zijn dansprojecten. En ook Nynke Spanjer merkt dat er al werk haar kant op komt, ook al studeert ze nog Sound Design aan de Nederlandse Filmacademie in Amsterdam. Ze wonen verspreid door het land, van Amersfoort tot Rotterdam, daarom spreken we elkaar online via Zoom. Hoe zien zij de toekomst van de kunst in het algemeen, en hun vakgebied in het bijzonder?

Geloof in makers

‘Ik denk dat kunst altijd zal blijven bestaan’, zegt danser en choreograaf Dalton Jansen. ‘Kunst heb je ook nodig, via de kunst kom je op een andere manier iemands brein binnen. Je raakt mensen op een andere manier. Daarvoor is het wel nodig dat opleidingen en instanties blijven geloven in makers. Mensen moeten blijven innoveren om die kunst te kunnen blijven maken.’ Zijn hoop voor de directe toekomst is dat hiphop meer wordt geaccepteerd in het theater. ‘Nu wordt die kunstvorm wat mij betreft nogal ondergewaardeerd. Er is wel geld voor, maar niet zoals voor andere kunstvormen, terwijl juist hiphop aansluiting vindt bij een bredere doelgroep. We moeten af van het wat mij betreft achterhaalde idee dat dans draait

Vera Spaans

Nee, voor baanzekerheid hadden ze beter een opleiding installatietechniek kunnen volgen. Of een baan in de zorg kunnen nemen. Maar Samantha Renes, Dalton Jansen en Nynke Spanjer, jonge makers die ook in *Boekman 134* aan het woord kwamen, kozen voor een toekomst in de kunst. Een onzekere toekomst, wellicht, al lijken hun perspectieven vooralsnog rooskleurig.

om ballet of postmoderne dans. En zeker ook als je kijkt naar diversiteit, kun je zeggen: hiphop is voor iedereen.’ ‘Denk je dat hiphop ook een jonger publiek naar het theater zal trekken?’, vraagt Nynke Spanjer. ‘Want ook in mijn vakgebied, film en documentaires, merk ik dat veel van het publiek wegblijft. De grotere streamingdiensten zorgen ervoor dat het wel heel makkelijk is de bioscoop naar je eigen huis te halen.’ ‘Dat denk ik wel’, antwoordt Jansen. ‘Hiphop is eindeloos veel toegankelijker dan veel andere kunstvormen. Jongeren maken het zelf, op TikTok, maar gaan er nauwelijks voor naar het theater. Plat gezegd is het huidige theaterpubliek nogal wit en elitair. Ik vind dat we het daar meer over moeten hebben.’

Ze worstelen hier beiden mee, hoe ze hun leeftijdsgenoten – Spanjer is 24, Jansen 28 – warm kunnen krijgen voor de kunst. Toch stemt dat ze niet pessimistisch. Spanjer: ‘Ik vind het zelf nog steeds wel heel bijzonder om naar de bioscoop te gaan en een film te kijken met andere mensen. Dat is een heel andere beleving dan in je eentje op de bank. Je raakt niet afgeleid, je zit twee uur in een donkere ruimte. Thuis kan ik soms moeilijk mijn aandacht bij een film houden, maar in een bioscoop ben ik twee uur echt van de planeet.’

Ook Jansen lukt het om jongeren naar het theater te halen – naar zijn theater, in elk geval. Zijn laatste voorstelling, *Birds*, gaat over de jeugdzorg en richt zich op jongeren die daar zelf mee te maken hebben gehad – net zoals Jansen, die tot zijn 24ste in jeugdzorginstellingen verbleef. Een ‘recht-voor-zijn-raap getuigenis van de jeugdzorg in theatrale vorm,’ schreef *NRC* (Wiel 2022).

Nynke Spanjer.
Fotografie: Noël Schut

Digitalisering

Samantha Renes (22) maakt onder haar artiestennaam Sams indiepop met hiphop-invloeden en heeft daarnaast een eigen bedrijf in online marketing en branding van beauty-bedrijven. Van haar muziek kan ze nog niet leven. Haar teksten gaan over haar persoonlijke leven en waar zij tegenaan loopt. ‘Ik ben heel ondernemend’, vertelt ze, ‘maar in

Amersfoort, waar ik woon, ontmoet ik vooral mensen die hun baan haten en vastzitten in een sleur. Daar heb ik dan bijvoorbeeld een nummer over geschreven.' Haar muziek, een soort experimentele hiphop, zit nu nog in een niche, ze kent eigenlijk niemand anders die vergelijkbare nummers maakt. 'Ik ben nu in gesprek met platenlabels. Die vinden het wel heel interessant, zeggen ze. Maar of dit ooit een grotere muziekstroming gaat worden? Geen idee.'

Jansen verwacht dat veel kunst zal digitaliseren. 'Ik denk dat mensen niet altijd meer de behoefte zullen hebben om naar een museum te gaan. Je kunt nu ook al via je telefoon door een museum lopen en kunstwerken bekijken. Wat is dan nog het nut van een museum?'

Dat is wel een heel ongezellig toekomstbeeld, geeft hij toe, en hij is er zelf ook geen voorstander van. 'Ik denk dat de coronapandemie heeft laten zien dat je het fysieke aspect bij kunst soms kunt missen. Niet bij hiphop, trouwens. Mijn werk past niet op een digitaal platform.' Het hangt inderdaad van de kunstvorm af, valt Spanjer hem bij. 'Ik ben opgegroeid op Terschelling, waar elk jaar het Oerol Festival wordt gehouden. Dat is van een klein straattheater uitgegroeid tot een van de grootste theaterfestivals in Europa. En daarvoor blijven de mensen komen. Je doet daar zo'n unieke ervaring op. De ene keer waait het en doen de bomen mee met de voorstelling, de andere keer is het windstil en hoor je alleen maar vogels om je heen.' Ze wil zich graag verder toeleggen op documentaires en op foley, het namaken van geluid. 'In principe houd ik me bezig met hoe iets in een zaal klinkt, maar inmiddels kijken we ook naar het geluid op andere mobiele apparaten, omdat je weet dat veel mensen daarop kijken.'

Toekomstbestendigheid, kortom, is ook een kwestie van meebewegen. 'Muziek is altijd meegegroeid', zegt Renes. 'Muziek van tweehonderd jaar geleden, bijvoorbeeld, is totaal anders dan nu. Zolang je je als kunstvorm blijft ontwikkelen, zul je altijd blijven bestaan.'

En wat zijn hun eigen ambities? Maken ze kunst om de kunst, of willen ze van betekenis zijn voor de maatschappij?

'Mij gaat het puur om de kunst', zegt Renes. 'Ook als er niemand zou luisteren, zou ik muziek maken. Ik deed het eerst alleen voor mezelf, maar inmiddels merk ik dat ik met mijn muziek

mensen kan raken, mensen halen er iets uit. Maar daar doe ik het dus niet voor. Ik hoef niet beroemd te zijn, ik doe het voor de passie.' Dat zien Jansen en Spanjer anders. 'Ik begon ook wel vanuit die passie,' zegt Spanjer, 'maar ik werk aan documentaires omdat er verhalen zijn waarvan ik het belangrijk vind dat die worden verteld en gedeeld.' 'Honderd procent mee eens', zegt Jansen. 'Ik wil met mijn voorstellingen iets in beweging zetten in de maatschappij. Hoe krijg je met kunst een gesprek op gang? Ik maak taboevoorstellingen: over huiselijk geweld, bijvoorbeeld, of over polarisatie – nu werk ik aan een voorstelling over de aanslagen in de Bataclan, in Parijs in 2015, over wat het betekent om in deze maatschappij moslim te zijn.' Hij vindt niet dat kunst in Nederland een heel prominente plek heeft. 'Dit kabinet is niet zo kunstminded', zegt Jansen. 'Wij zijn niet echt een kunstland. We hebben wel musea, maar onze beleving van kunst is meer praktisch, zo van: we gaan ernaartoe, dan dat we er echt inhoudelijk achter staan. De noodzaak van kunst wordt wel meer gehoord. Dat merk ik ook nu mensen erachter komen wat een positief effect bijvoorbeeld jeugdtheater kan hebben op jongeren.'

Om mensen te raken, hoef je, vindt Renes, geen maatschappelijke onderwerpen aan te snijden. 'Ik heb juist het gevoel dat als ik een nummer schrijf dat helemaal vanuit mezelf komt, dat dat mensen aanspreekt omdat het authentiek voelt.' En hoe ziet zij dan de rol van muziek in de maatschappij? 'Muziek is een uitlaatklep! Een plaats waar iedereen zich uit mag drukken op zijn of haar manier.'

Toekomstbestendigheid is ook een kwestie van meebewegen

Samantha Renes.
Fotografie: Serena Schaufeli

Privilege

Hun eigen toekomst, hoe zit het daarmee? ‘Die kan best onzeker zijn’, zegt Renes. ‘Ik probeer maar gewoon zo hard mogelijk te werken. Dan kom je elke dag een stapje verder. Ik ben nu al zo veel verder dan toen ik 18 was! Ik vond mezelf heel tof, toen ik net begon, maar als ik mijn muziek nu terugluister, denk ik: *what a mess*. Maar hoe zien jullie dat? Hoe gaan jullie om met die bestaansonzekerheid? Maken jullie je zorgen?’ Spanjer doet dat wel een beetje. Sowieso omdat ze waarschijnlijk zzp’er wordt, vertelt ze. ‘Dat is per definitie een onzeker bestaan. Je weet nooit of je de volgende maand wel werk hebt of niet. Maar tegelijk denk ik dat ik inmiddels wel vaardigheden heb opgedaan die ik breder kan inzetten. Ik denk wel dat ik mijn weg zou kunnen vinden. Als iemand een keer aan me vraagt of ik iets wil maken dat eigenlijk net niet onder het kopje film past, dan zou ik me daar ook toe kunnen zetten. Ik sta daar wel voor open, dus ik probeer me niet te veel zorgen te maken.’

‘Ik maak me over alles zorgen’, zegt Renes. ‘Misschien hoort dat wel bij mijn leeftijd. Maar tegelijk weet ik ook heel duidelijk wat ik wil in het leven. Ik ga niets doen wat ik niet wil. Ik ga niet geforceerd een baan nemen die niet bij me past omdat ik anders niet rondkom. Of een opleiding volgen die me niet trekt. School is een straatje in een hele stad, er zijn verschillende mensen die verschillende dingen kunnen. Mijn vader heeft zijn opleiding nooit afgemaakt en runt nu een groot bedrijf. Er zijn verschillende wegen naar Rome en verschillende wegen naar dromen.’ Ze is er helemaal van aan het rijmen geslagen. ‘Tja,’ zegt ze lachend, ‘je zou bijna zeggen dat ik tektschrijver ben.’

Jansen maakt zich überhaupt geen zorgen om de toekomst. ‘Ik win nu allemaal prijzen, ik ben hot en happening. Maar de danswereld blijft een onzeker vak. Altijd. Ik kan accepteren dat ik misschien niet altijd in de kunst zal blijven werken. Ik werk ook in de jeugdzorg, ik zal altijd wel aan het werk zijn. Niet dat ik in de jeugdzorg werk vanwege de financiën, ik kan nu leven van choreografie, maar ik wil ook op een andere manier bijdragen aan de samenleving. Als ik de hele dag over kunst praat, ook al is dat mijn werk, word ik een beetje kriebelig. Het is zo’n privilege. Weet je wel voor hoeveel mensen dit een droom is? En als ik jongeren spreek in de jeugdzorg – die kunnen niet eens nadenken over wat ze leuk of mooi vinden. Daar hebben ze helemaal de ruimte niet voor, ze zijn bezig met overleven. Ik vind het ook mooi en belangrijk aan hun leven bij te dragen.’ •

Literatuur

Wiel, F. van der (2022) ‘[Recht-voor-zijn-raap dans over een jeugd in instellingen](#)’.
Op: www.nrc.nl, 3 maart.

Vera Spaans
is freelance journalist,
docent journalistiek
aan de Universiteit
van Amsterdam en
auteur van het boek
*Te laat, waarom je
nooit zomaar te vroeg
of te laat bent*